

DM

magazin

Majd a sirató- asszony

nélkül lépni, legalábbis a kívánatos, helyes irányban, nem lehet. A gyáron, vállalatban belüli gondok, bajok, termelést hátráltató akadályok legtermékenyebb szülője a hatáskörök tisztázatlansága, a túlzott központosítás, annak kideríthetlensége, miben ki az illetékes, miért ki felel. Ahol elmulasztják a vezetés e legfőbb jellemzőinek kialakítását, ott majdnem biztos eredmény: a felelőtlenség, az anarchia elhatalmasodása.

Régi példabeszéd a szervezési szakemberek körében: az utca-seprőt nem azért kell felelőssé tenni, hogy sepreghessen, hanem azért, hogy az utca tiszta legyen. Valahol itt rejlik az iparvállalatok jelentős csoportjánál tapasztalható gyakorlat magyarázata is. Ahol a művezető „siratóasszony”, ott nem különbözik tőle az üzemvezető sem. Ha nem tudták velük pontosan, mi a megvalósításra váró feladat, mik az eszközök, akkor felelni sem felelhetnek azért, ami történik, ami elmarad. Szerepük utasítások továbbítására, a gépeknél kiütőző gondok jelzésére korlátozódik, ahelyett, hogy — beosztásuk elnevezésének megfelelően — vezetnének.

Bőven kamatozó, a vállalati szervezet erejét látványosan megnövelő, gyengéit felszínre hozó befektetés a vezetés helyi mibenlétének, tagoltságának, érintkezési pontjainak, egymásra épülésének meghatározása, mégpedig egyértelműen, világosan. Ami félreérthetetlen, azt félremagyarázni sem érdemes, mert rögtön kiviláglik a kibúvás szándéka, a tehetetlenkedés vagy éppen az alkalmatlanság.

O. M.

Keresetükről, jól-rosszul fizető munkadarabokról beszélgetünk az esztergályosokkal a tágas, de talán soha nem tisztított ablakai miatt barátságatlan üzemcsarnokban, amikor egyikük a közeledő férfit mutat. Majd a siratóasszony megmondja, mennyi az átlagórabér a csoportunkban — hadarja egy szuszra. Siratóasszony? Kiderül, művezetőjüket ugratják, csúfolják így, mert — ahogy nagy nevetés közben hallom — furtonfurt síránkozik. Joga alig, panasza sok. Postás a főnökség meg tizenhét embere között, ez a dolga. Elég baj, hogy ennyi, hogy ez.

Siratóasszony — izelgetem a kifejezés új tartalmát, megelve benne a lényegre tapintó csúfondórosság savanykás, keserű nedveit. Aligha oktatta bárki is őket az esztergályosokat üzem- és munkaszervezésre, termelés-irányításra, a vezetési szintek elhatárolásának jelentőségére, s lám, mégis szinte ösztönösen ráéreznek a bajra, arra, ami hibás, rossz. Siratóasszonyuk, azaz kellő hatáskör nélkül művezetőjük maga is szenved a tipikus gondot megtestesítő helyzettől. Követelményeket támaszt, de sem joga, sem eszköze érvényesítésükre.

A szervezés: vezetés. A vezetés első teendője saját hatáskörének — felelősségének! — félreérthetetlen tisztázása. Ez nem formálítás, hanem minden további ténykedés kiindulópontja, ami

Az élet- mód forra- dalma

Bonyolult rajzolatú térkép kellene ahhoz, hogy feltüntessük rajta, leolvashassuk róla mindazt, ami életmódváltásunkban végbement, végbemegy. Nézzünk a „messzi” — csupán négy évtizednyi — múltba? 1930-ban ötszáz család földjén 400 000 cseléd és napszámos dolgozott, családtagjaikkal együtt 1,5 millió ember. Ezer elveszületettből 131,4 halt meg egyéves kora előtt — ma 33 —, 75 000 munkás nem talált kenyéradóra, azaz tartósan munkanélküli volt... Adatok, Kapaszkodók, hogy e sötétségbe, feledésbe süllyedt világ ábrázatát az egyéni sorsok tömegén is fölfedezhessük, földézhessük. Mert hisz, akik átérték, nem szívesen emlékeznek rá; a kiszolgáltatottság, a megalázottság fájó, mély sebeket szakított. S akik nem élték át a keserű éveket, azoknak annyi, mint bármi más a tankönyvekben. Lettek.

Mindig a múlt? Életmódunk meghatározott társadalmi viszonyok terméke. Ahhoz, hogy életmódunk forradalma bekövetkezhessen, a gazdasági, társadalmi berendezkedés alapvető forradalmi folyamatainak kellett lezajla-

nia. Ezek nyitottak kapukat, döntöttek le áthághatatlanak tűnő falakat, Romboltak, hogy építhessenek. S ez az építés átfőrt, átfőrt, átfőrt valamennyiünk életmódját.

Egy-egy adatba örökök, szenvedélyek, sikerek, kudarcok légiója fér. Jellemzi életmódunkat, hogy a húszas években a férfiak átlagéletkora 41 év volt, s ma 66,3, a nőké 43,1, ma 72,1? Vagy inkább az, hogy 1930-ban száz keresőből 51-nek a mezőgazdaságban szeltek, ha szeltek a kenyeret, mert hetven százalékuk föld nélküli cseléd, napszámos, egy katasztrális holdnál többet nem birtokló szegényparaszt volt. Esetleg arról szólunk, hogy míg 1965-ben a termelőszövetkezetekben ezer hektár kukoricából átlagosan csak kilencen takarították be a termést gépek, idén már 730 hektáron teszik ezt? Talán az győzné meg jobban az olvasót, amit életmódunk fontos jellemzőjéről, a fogyasztásról sorolunk? 1960-ban 339 millióért vásároltak kárpított bútort az országban, tavaly kétmilliárdért; egy ember ma kétszer annyi húst, háromszor annyi cukrot, 93 helyett 260 tojást fogyaszt, mint 1938-ban... Ne ragadjunk meg az anyagiaknál, inkább hivatkozzunk a középiskolások 342 ezres seregére — 1938: 52 000 —, a felsőfokú tanintézetek 91 000 — 1938: 12 000 — hallgatójára?

Sok minden keveredik a fenti bekezdésben. Mert életmódunk is ezerféle dolog keveréke, összegezése munkánk jellegének, lakásvizonyainknak, a települések közművesítésének, a fogyasztásnak, tanulásnak, a szórakozás lehetőségeinek, a család belső állapotának. S mert nemcsak mennyiségüket nézve, hanem minőségüket tekintve is gyökeresen megváltoztak életmódunk fő meghatározói, a forradalom kifejezés nem túlzás.

Nem, mert gyorsuló tempóban tökéletesítjük környezetünket, s bár messzebb még, mint karnyújtásnyira a szellemi, anyagi bőség kosara, de vesszőfonata már erős; magunk csináljuk, magunknak csináljuk. Ma nem különleges, megcsodáltnivaló „jótételek” a közösségért fáradozó ember. Mindenütt fellelhető típusa az önmagát és környezetét újáteremtő társadalmunknak. Ma nincs abban semmi rendkívüli, hogy felbomlik a családban a régi, hagyományos munkamegosztás, s hogy szülő-gyermek életpályája egészen más. Ahogy sajnos, az életmódváltás árnyoldagainak sincs különlegessége; a többi válásnak, bizonyos, elsősor-

ban ér- és idegrendszeri betegségek terjedésének, a nagyobb városok peremén kialakuló, a bevándorlók benépesítette övezetekben tapasztalható állapotoknak, a közlekedési balesetek gyakoriságának, a társadalmi méretű túltápláltságnak, a víz, a levegő szennyezésének...

Igaz, ma száz magyar állampolgár közül 99 igénybe veheti a társadalom szociális és egészségügyi gondoskodását, de arra nincs „biztosítása”, hogy az életmód forradalma mindig és mindenben csakis örömet ad számára. Gazdag a munkavállalási lehetőség, de nem okvetlenül helyben, azaz vonatra, buszra kell ülni, utazva órákat tölteni el. Több a kereső a családban, de nem könnyű beosztani, ki megy az óvodás gyerekekért, ki felügyel a kisiskolás házi feladatának elkészítésénél; növekszik az ipari foglalkoztatottak száma, de velük azoké is, akik ingáznak, azaz sietnek, nem törődnek igazán a munkahely dolgaival, mert indul a vonat. Gyarapszik a kocsi tulajdonosok tábora — 1960-ban 18 499, 1972-ben 314 321 magángépkocsi volt forgalomban —, s vele a turizmus lehetősége, de gyarapszik a karbantartás, javítás, olykor még a tankolás gondja is... Életmódunk tükröz, változó gazdasági, társadalmi állapotaink, viszonyaink tükröz, amely visszaveri a fényeket, és nem rejti el az árnyakat.

Vajon anyagi javakkal dúsbabban terített éleztalunk körülülése ösztökél bennünket? Minden bizonnyal ez is. Am köze van-e az anyagiaknak ahhoz, hogy színházba megy a szocialista brigád, önzetlen vöröskeresztes aktívák gondolnak magukra maradt öregeket, szakszervezeti bizalmiak vitatkoznak társaikért, kommunista szombatot szervez az ifjúsági szövetség? Ahogy az sem csupán az anyagiak közé besorolható gyarapodás, miszerint száz fölépült lakásból 99-ben ott a villany, s százból mindössze nyolc — 1949-ben még 60! — az egyszobás. Az emberibb, gazdagabb élet tere, eszköze a tágabb lakás, a villannyal táplálkozó, de a világot kitaró rádió, televízió. S mert nincs dolgunk, cselekedetünk, ami láncszemként ne kapcsolódna, végül is az összegeződés, az életmód forradalma azt állítja középpontba, ami a legfontosabb: az embert. Ő az, aki egyszerre út és cél, tettek és tervek formálója, aki mindjobban érzi, érti a Marx megfogalmazta igazságot: „Radikálisnak lenni annyi, mint a dolgot gyökerénél megfogni. Az ember gyökere azonban maga az ember.”

MESZÁROS OTTÓ

